

**ایران
ورجاوند**

مجله ایران‌شناسی | سال ۲۲ | شماره ۲ | بهار و تابستان ۱۳۹۸ | ۳۰۰۰۰ تومان

- ◆ سیمین قلعه دارآباد
- ◆ بازسازی سقف اتاق رنگین در باباجان
- ◆ پیکرنگاری میترا در ایران و آسیای میانه
- ◆ منشأ ظروف زرین فام در دوران صدر اسلام
- ◆ جغرافیای تاریخی شاهنامه در دوره ساسانیان
- ◆ بازبینی نیشابور؛ لایه‌نگاری و سفال‌های کهن‌دژ
- ◆ بررسی معماری اسلامی: چالش‌ها و چشم‌اندازها
- ◆ بررسی باستان‌شناختی و معرفی سد روستای قورمیش بوکان
- ◆ جلوه‌های یاریگری در میان مردمان تیره قلی‌وند ایل خزل ایلام: مطالعه موردی طایفه گدمه

ایران ورجاوند

ایران ورجاوند زنده است

مجله ایران شناسی

سال ۲ | شماره ۲ | بهار و تابستان ۱۳۹۸ |
شماره ثبت مجله: ۸۰۶۸۸ | شماره ثبت نشان: ۲۹۶۲۹۸ |
صاحب امتیاز و مدیر و سردبیر: دکتر شاهین آریامنش |
مدیر داخلی: هوشنگ رستمی |

نشان مجله ایران ورجاوند برگرفته از گنجبری ساسانی یافت شده از تیسفون عراق مربوط به دوره ساسانی است. داستان این گنجبری به سال‌ها پیش بازمی‌گردد هنگامی که اسکار رویتر باستان‌شناس آلمانی همراه گروهش در سال ۱۹۲۹ میلادی در تیسفون در محدوده ساختمان بزرگی با نام معارید در حدود ۳ کیلومتری طاق کسری و ۱/۷۵ کیلومتری شمال دهکده سلمان پاک به کاوش‌های باستان‌شناسی پرداخت که در این کاوش‌ها از محلی که سپس تر خانه معارید ۶ نام گرفت شماری صفحه‌های گنجبری گرد به دست آورد که در میان آنها صفحه‌گردی با دو بال گشوده شده از روبه‌رو وجود داشت که این دو بال، نشانی به شکل هلال ماه را دربر گرفته‌اند. این گنجبری هم اکنون در موزه برلین آلمان نگهداری می‌شود.

تهران، صندوق پستی: ۵۶۹-۱۴۵۱۵

www.iranvarjavand.ir

Iranvarjavand@hotmail.com

۰۹۳۹۵۹۶۹۴۶۶

همه حقوق این اثر برای ایران ورجاوند محفوظ است.

تکثیر، انتشار، چاپ و بازنویسی این اثر یا بخشی از آن به هر شیوه همچون رونوشت، انتشار الکترونیکی، ضبط و ذخیره روی سی دی و چیزهایی از این دست بدون موافقت کتبی و قبلی مجله ایران ورجاوند ممنوع است و متخلفان بر پایه قانون «حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» تحت پیگرد قرار خواهند گرفت.

| با همکاری گروه پژوهشی باستان‌کاوی تیسافرن |

”سیاهه“

مقاله

- ۴ بازسازی سقف اتاق رنگین در باباجان ارابرت کارل هنریکسون، ترجمه نیلوفر رضایی نراقی
- ۱۶ پیکرنگاری میترا در ایران و آسیای میانه افرانتس گرنه، ترجمه اشکان گرشاسبی
- ۲۶ بررسی باستان‌شناختی و معرفی سد روستای قورمیش بوکان اسماعیل سلیمی و منصور محمودنژاد
- ۴۶ جغرافیای تاریخی شاهنامه در دوره ساسانیان مهدی شریفیان، محمد وفایی بصیر
- ۶۵ بررسی معماری اسلامی: چالش‌ها و چشم‌اندازها ارابرت هیلن برنند، ترجمه حسین صبری
- ۸۵ منشأ ظروف زرین‌فام در دوران صدر اسلام اجی فریرمن، فرانک آسارو، هلن و. میشل، ترجمه افشین آریان‌پور
- ۱۰۱ جلوه‌های یاریگری در میان مردمان تیره قلی‌وند ایل خزل ایلام: مطالعه موردی طایفه گدمه اعلی نوراللهی
- ۱۳۵ سیمین قلعه دارآباد ا محسن معصوم‌زادگان

پیشخوان

- ۱۴۶ بازبینی نیشابور؛ لایه‌نگاری و سفال‌های کهن‌دژ سعید باقی‌زاده

گزارش

- ۱۵۵ نکوداشت دکتر فیروز باقرزاده
- ۱۶۱ نکوداشت دکتر فخری دانشپور پرور ا نیلوفر احتشامی
- ۱۶۶ بازگشت ۱۷۸۳ گل‌نوشته هخامنشیان به ایران

سیمین قلعه دارآباد

محسن معصوم زادگان

دانش‌آموخته کارشناسی ارشد باستان‌شناسی دانشگاه تهران

چکیده

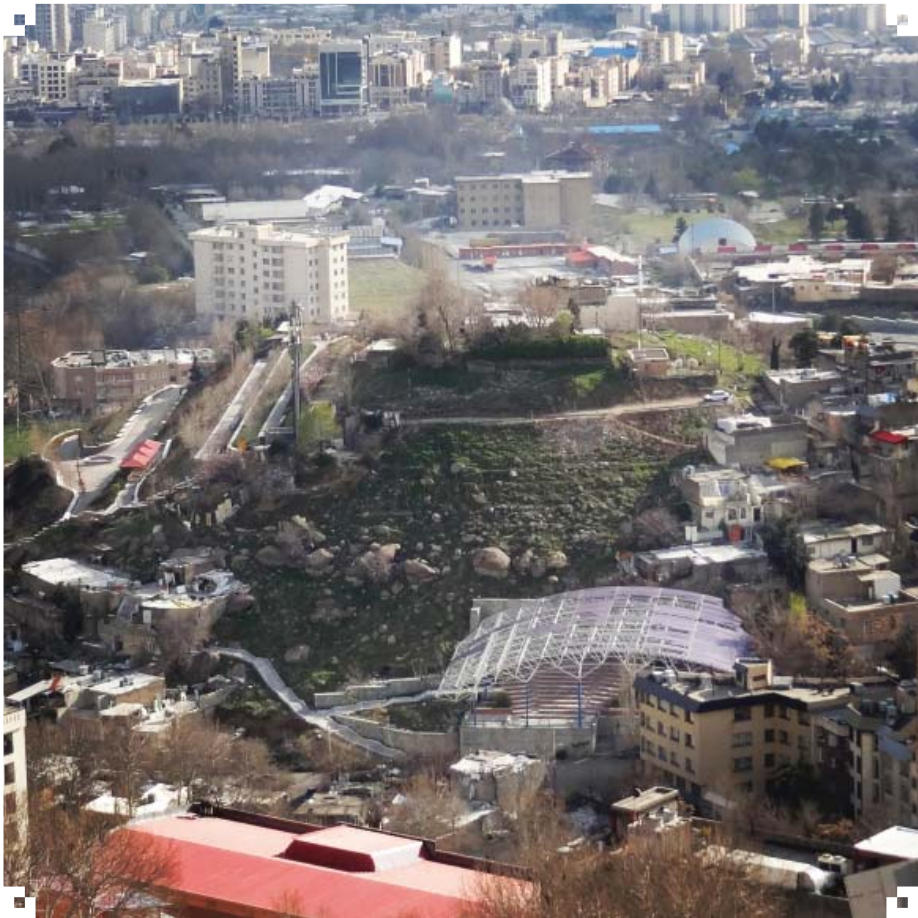
دارآباد یکی از روستای کهن شمیران بوده است و امروز در شمال شرقی کلان شهر تهران و در منطقه یک قرار دارد. با توجه به آثار فرهنگی و تاریخی محله دارآباد و کوهپایه‌های شمیران سعی شده است با معرفی و آسیب‌شناسی تپه باستانی سیمین قلعه و طرح پیشنهاد، نظر متولیان مدیریت شهر تهران را بر این محوطه فراموش شده معطوف کنیم. بازنمای نمادهای فرهنگی و تاریخی شمیران در هویت بخشی شهر تهران موثر است. فقدان مستندات پژوهشی حوزه شمیران و عدم شناخت ماهیت و کارکرد محوطه‌ها، ساختار فعالیت‌های انسانی، روابط پیرامون پراکندگی آنها و شناسایی تأثیرات محیطی در طول زمان، ملزم می‌دارد مقدمات بررسی و کاوش‌های چشم‌انداز توجال با توجه به پراکنش آثار فرهنگی غنی آغاز شود و پاره‌ای از پرسش‌ها درباره تهران در دوره‌های مختلف پاسخ داده شود.

واژه‌های کلیدی: دارآباد، سیمین قلعه، دوره تاریخی، موزه حیات وحش

درآمد

دژ صخره‌ای دارآباد با نام سیمین قلعه بر تپه‌ای در جنوب محله واقع است و برای اهالی و شمیرانیان مانند دیگر جای‌نام‌ها، قلعه شمیران نامیده می‌شود. در این پژوهش با استفاده از بررسی میدانی و مطالعه کتابخانه‌ای سعی شده است با توجه به پیشینه مطالعاتی این محوطه معرفی مختصری از شواهد تاریخی و فرهنگی پیرامون تپه سیمین قلعه انجام شود. از دیگر اهداف این پژوهش بیان ضرورت تعیین عرصه و حریم و

لایه‌نگاری این تپه باستانی و منحصربه‌فرد در شمال شرق تهران و در نگاه گسترده‌تر آغازی برای محوطه‌های کوهپایه‌های شمیران باشد. در بررسی اخیر چندین تکه سفال تاریخی در دیواره‌ها جاده احداثی ساکنان تپه یافت شد که خود سندی بر وجود استقرار در دوره تاریخی و به احتمال پیش از تاریخ است که در حال حاضر زیر پوشش غیرمجاز ساخت‌وسازها و فضاسازی‌های شهرداری در حال از بین رفتن است (تصویر ۱).

تصویر ۱. تپه سیمین قلعه دارآباد، دید از شمال شرقی

جدا می‌توان نتایج نزدیکی نسبت به سیمین قلعه رسید زیرا به‌شدت رأس تپه تسطیح و مانند سیمین قلعه موانع طبیعی کمتری دارد. باین‌حال تراکم سفال در شمال غربی سیمین قلعه هم‌جهت با تپه دوم وجود ردیف صخره‌های بزرگ و مسیر رود مشترک آن را مهم می‌کند.

موقعیت جغرافیایی و زیست‌محیطی منطقه
 کوهستانی که شمیران در دامنه آن واقع شده بخشی از دامنه‌های جنوبی البرز مرکزی است که به نام دیواره توجال شناخته می‌شود. رشته‌کوه‌های

با توجه به موقعیت تپه در سمت چپ ورودی رود دره دارآباد با یک نگاه متوجه رسوب‌گذاری دامنه غربی و صخره‌های بزرگ و ساب‌خورده می‌شویم که نشانه حمل سیلابی رودخانه‌ای است و همچنین پوشش خطی درختان احتمال وجود انحراف این رود دره است. برآمدگی بزرگی سمت چپ رود دره - امروز موزه حیات وحش بر آن واقع است - مسیر V شکل را برای جریان این رود در گذشته فراهم می‌کرده است (تصویر ۲).

تپه موزه در فاصله ۳۰۰ متری از سیمین قلعه است و با توجه به وسعت و شکل آن مطالعه‌ای

تصویر ۲. موقعیت رودره دارآباد و رسوب‌گذاری‌های بین تپه سیمین قلعه و تپه موزه حیات وحش (گوگل ارث).

گونه‌های گیاهی در شمال تهران از تنوع بالایی برخوردار است، کوهستان شمیران ۴۵۰ گونه گیاهی دارد و ۷۲ گونه آن آلباین بالای ۳۰۰۰ متر و ۱۰ درصد آن انحصاری توچال است. دارآباد جزو پروانس ایران-تورانی طبقه‌بندی می‌شود (محرابیان و همکاران، ۱۳۸۴: ۲).

شاه‌آباد دو رودخانه دارد یکی به نام رودخانه کهنه دارآباد که از کوه‌های شرق شاه‌آباد به نام خرگوش نو سرچشمه می‌گیرد. دیگر رودخانه دارآباد از کوه‌های غربی شاه‌آباد به ترتیب از چشمه تختی‌شاه و چشمه چهان و چشمه چال مگس که دارای آبشاری در حدود بیست متر است و چشمه درازلش سرچشمه می‌گیرد. این آب‌ها در حدود محلی به نام سیر دورود پایین به هم می‌پیوندند و رودخانه دارآباد را تشکیل می‌دهند (ستوده، ۱۳۷۴: ۵۴۲). طول رودخانه ۱۵ کیلومتر، شیب متوسط بستر آن ۱۰ درصد و در منطقه بی‌کربناته در سازنده‌های سیلیکاته جریان دارد (فرهنگ جغرافیایی رودهای کشور، ۱۳۸۳: ۱۹).

توچال به طول حدودی ۸۰ کیلومتر، از ارتفاعات ارنگه، کوه شاه دژ در کرج شروع شده و تا تنگه لشگرک در جنوب غربی بخش افجه امتداد دارد (معمدی، ۱۳۸۱: ۳۹۶).

قله دارآباد (مونگ‌چال)، کل نو، گنج چال، با بلندی حدود ۳۲۰۰ متر در شمال محله دارآباد قرار دارد (دانشنامه تهران، ۱۳۹۲، جلد یک: ۴۲۶). دره دارآباد در شرق قله توچال حد فاصل یال دارآباد و یال سوئک (یال شال‌آباد) از انشعابات قله کلک چال است. این دره در جهت شمال به جنوب امتداد دارد و در شمال از زیر قله سیاه‌بند آغاز می‌شود و سرانجام، در روستای دارآباد پایان می‌یابد. دره دارآباد حدود ۶۵۰۰ متر درازا دارد و اختلاف ارتفاع میان دو نقطه آغازین و پایانی آن حدود ۱۱۲۰ متر است (همان: ۴۲۲).

دارآباد در اقلیم مدیترانه‌ای سرد با میانگین بارش سالانه بین ۴۵۰ - ۵۱۰ میلی‌متر، و میانگین دمای سالانه ۱۲/۸ و ۱۴ درجه سانتی‌گراد قرار دارد (دانشنامه تهران، ۱۳۹۲، جلد دوم: ۹۴)

نقشه ۱. موقعیت سیمین قلعه دارآباد

دارآباد

شمیران در پهنه دامنه جنوبی قلّه توچال قرار دارد و نامی دیرین از زمان صفویان دارد و در سده‌های اولیه اسلامی با نام قصران خارج شناخته می‌شد. در عهد اشکانیان و ساسانیان ناحیت شمالی ری و قصران همانند دیگر نواحی کوهستانی طبرستان جزء پتسخوارگر بوده، و به نام کلی پتسخوارگر خوانده و ذکر می‌شده است (کریمان، ۱۳۸۵: ۶۱). دارآباد در شمال شرقی تهران و جزء شهرستان شمیرانات است. وجه تسمیه نام دارآباد برابر با «آباد شده از دار و درخت»، «پر دار و درخت» است (باشنگ، ۱۳۹۶: ۳۲۵). دارآباد در چهار کیلومتری شرقی امامزاده صالح و در دامنه قرار دارد و آب آن از چشمه‌سار کوهستانی و از قنات است (ستوده، ۱۳۷۱: ۳۶۴). دارآباد دو قنات داشت یکی از آن را به اقدسیه اختصاص داده‌اند قنات دیگر در شرق دهکده است و معروف به قنات سید آبگوشتی است که آب آن را به تهران می‌بردند (ستوده، ۱۳۷۱: ۵۴۱).

امروزه با مساحتی معادل ۲۸۵۱۱۴۶ متر مربع واقع در ناحیه ۵ و ۶ منطقه یک شهرداری قرار دارد (سند هویت محله). بافت قدیم روستای دارآباد میان مثلث مسیل خرگوش دره و مسیل دارآباد و دامنه کوه قرار داشته است. برای امنیت بیشتر و دسترسی به آب فراوان‌تر روستا تغییر مکان داده شد. امروزه جای نام‌هایی مانند باقلی زار و کهنه دارآباد از آن باقی مانده است. باقلی زار در مشرق دارآباد است، قناتی کوچک کم‌آبی دارد که در تپه‌های شمالی آن کنده‌اند و استخری نیز در این محل ساخته شده (ستوده، ۱۳۷۱: ۱۵۵).

سیمین قلعه دارآباد

تپه سیمین قلعه در ۲۹.۶۹.۵۱ طول جغرافیای و ۳۵.۴۸.۷۹ عرض جغرافیایی در ارتفاع ۱۷۱۵ متر از سطح دریا و نسبت به زمین‌های اطراف حدود ۳۰ الی ۴۰ متر ارتفاع دارد. تپه با مساحت حدود یک هکتار در منطقه یک شهرداری تهران، ناحیه ۵ محله دارآباد قرار دارد. برای دسترسی به

آن می‌توان از کنار بوستان ساحلی و سرای محله دارآباد در بزرگراه ارتش و خیابان هاشمی با پلی به سمت پارک تازه‌ساز در سطح شرقی تپه رسید. راه دوم از تجریش، خیابان پورابتهاج، میدان شهدای دارآباد، کوچه سبکرو، رجبی، صومعه‌زاده به دامنه غربی و جنوبی قلعه است (نقشه ۱).

ظاهر تپه نیمه کروی شکل با تخته‌سنگ‌های کوچک و بزرگ پراکنده بر آن است. بخش غربی، تخته‌سنگ‌های بزرگ و مایل به قرمز دارد که به احتمال سیلاب کوه آنها را آورده است. زیر یکی از صخره‌ها به دلیل فرم سنگ حفره‌ای اشکفت مانند وجود دارد و دارای سنگ‌چین است. نمونه‌هایی از این تخته‌سنگ‌ها در میانه خیابان محبی و ابتدای مسیر کوهنوردی قرار دارد که از جاذبه‌ها و میراث طبیعی ورودی روددره است که یکی از این صخره‌ها پنجاه سال پیش به پارک ارم برده شده است (گفت‌وگو با اهالی محله) (تصویر ۳).

در جنوب شرقی شاه‌آباد، تپه‌ای است که بر آن آثار بنایی قدیمی دیده می‌شود. این تپه به نام سینه قلعه معروف است. در سال ۱۳۴۰ خورشیدی، اداره باستان‌شناسی در این محل حفاری مختصری کرد و وجود چنین بنای قدیمی به اثبات رسید (ستوده، ۱۳۷۱: ۵۴۰).

در بازدید مقدماتی از سیمین قلعه در سال ۱۳۷۷ مواد فرهنگی به دست آمده است که شامل تکه‌های سفال ساده قرمز روشن متمایل به صورتی و نخودی روشن است که مربوط به ظروف بزرگ و خمره‌ای متعدد است. سفال‌ها ساده و خمیره آنها خاک‌رس مخلوط با پودر شن و یا آهک است. بر شانه و بدنه برخی از سفال‌ها نقوش برجسته تزئینی با نوارهای افقی و موازی تزئین شده است. لبه‌ها عموماً پهن و صاف مسطح و یا خمیده مایل است. این ظروف از مشخصات سفالینه‌های دوره پارسی و ساسانی بوده و عمدتاً در شیب دامنه‌های

شمال و شمال غربی پراکنده است. تعداد اندکی سفال ساده و زمخت خاکستری در بالای تپه دیده شد که در صورت اثبات آن به این محوطه، بر مجموعه محوطه‌های فرهنگ سفال خاکستری محدوده شمالی تهران افزوده می‌گردد. در دامنه‌های شمال و شمال شرقی تپه تخته‌سنگ‌های بزرگ و یکپارچه در فواصل مختلف در یک ردیف پراکنده شده است که به احتمال می‌تواند دیوار تدافعی طبیعی قلعه محسوب شود و همچنین احتمال دارد دیوارهای سنگ‌چین برخی از منازل بالای تپه نیز از بقایای عناصری ساختمانی مربوط به قلعه باشد (امیری، ۱۳۷۷: ۱-۲).

در طی بررسی میدانی تپه سیمین قلعه سفال‌های تاریخی یافت شد که به علت نداشتن مجوز، آنها را در بستر خودشان عکاسی و سپس پوشش دادیم (تصویر ۴). از ساکنان تپه و دارآبادی‌ها شنیده بودیم که دو تونل در تپه وجود دارد، با پرس‌وجو محدوده مکان یکی از آنها را پیدا کردیم ولی به علت کندوهای زنبور و سگ‌های نگهبان و همکاری نکردن ساکنان نتوانستیم به آنجا برویم و گفته شده آن را پر کرده‌اند. این حفره‌ها شاید جاهی برای رسیدن به سفره آب یا قنات در مسیر تپه باشد یا برای خروج اضطراری ساکنان قلعه حفر شده بود که باید مورد بررسی و گمانه‌زنی قرار گیرد.

آسیب‌شناسی محوطه سیمین قلعه

بی‌توجهی و عدم شناخت میراث فرهنگی تهران به محوطه‌های تاریخی شمیران تا به امروز و بازسازی‌های مکان‌های تاریخی و مذهبی بدون توجه و دقت نظر به قدمت تاریخی آنها توسط شهرداری، بنیاد مستضعفان و اوقاف؛ ساخت‌وسازهای دولتی، نظامی و شخصی تخریب زیادی صورت گرفته است. با وجود کاوش در این محوطه در دهه ۴۰ و بازدید در سال

تصویر ۳. صخره در شیب تپه

پنجمین پادشاه قاجار، مظفرالدین شاه بنا شده است. این قصر در سال ۱۳۲۱ قمری ساخته شد و از آن تاریخ نام دارآباد رو به فراموشی رفت و نام شاه‌آباد جایگزین آن شد (ستوده، ۱۳۷۱: ۳۶۵). کاخ مظفری کتیبه‌ای مرمرین دارد که در ابتدای راهرو طبقه دوم آن نصب شده، بدین شرح است: «بسم الله الرحمن الرحيم . در سنه ۱۳۱۹ اودنیل باغ شاه‌آباد به توسط میرزا علی اصغر خان امین‌السلطان خریداری شد و در باری نیل سنه ۱۳۲۰ به توسط میرزا محمود خان حکیم‌الملک، وزیر دربار بنای عمارت شد. عمل خانه‌زاد حسین حجار» (دانشنامه تهران، ۱۳۹۲، جلد دوم: ۴۲۳). این سازه به شماره ۳۷۹۲ در سال ۱۳۸۰ به ثبت میراث فرهنگی رسیده است (تصویر ۸).

بیمارستان مسیح دانشوری

شاه‌آباد که بیمارستان مسلولین در آن واقع است در اراضی همان دارآباد است. این بیمارستان

۱۳۷۷، محوطه دچار آسیب شده است که می‌توان به حفاری‌های غیرمجاز و تخریب بنای اولیه برای یافتن گنجینه احتمالی توسط برادر پهلوی دوم و جمعی از تیمسارهای مقیم دارآباد (گفت‌وگو با اهالی محله)؛ استقرار پدافند هوایی در آغاز جنگ تحمیلی و تسطیح و تخریب دامنه و بالای تپه که به احتمال به تخریب و محو آثار انجامیده است (امیری، ۱۳۷۷: ۱)؛ ساخت‌وسازهای غیرقانونی اهالی و مهاجران بر تپه، ایجاد راه آسفالته و پلکان‌های رفت و آمد؛ طرح‌های زیباسازی و فضای سبز توسط شهرداری برای رسیدن به بالای تپه و تسطیح ضلع شرقی تپه اشاره کرد (تصویر ۷).

آثار فرهنگی پیرامون سیمین قلعه کاخ مظفری

در مجموعه ساختمان‌های بیمارستان دارآباد کاخی برای استراحت و درمان بیماری سل

تصویر ۴. صخره سرخ رنگ از میراث طبیعی مسیر رود دره دارآباد

روز بیست و چهارم مرداد ۱۳۱۶ شمسی افتتاح شد و محل آن ابتدا در قصر قدیمی مظفرالدین شاهی بود (ستوده، ۱۳۷۱: ۳۶۴). بیمارستان مسیح دانشوری در حال حاضر بنایی است متشکل از دو بخش قدیمی و جدید، در شمال شرقی دارآباد و در انتهای خیابان پور ابتهاج و ابتدای خیابان هاشمی، در زمینی به مساحت ۵ هکتار و زیر بنای ۲۴۰۰۰ مترمربع واقع شده، و دارای ۱۸ ساختمان، ۱۲ بخش و ۱۳ درمانگاه است (دانشنامه تهران، ۱۳۹۲، جلد دوم: ۳۹۴).

امامزاده غیبی

در محله دارآباد و در نزدیکی بیمارستان مسیح دانشوری، درخت چناری وجود دارد که از گذشته مورد احترام و تکریم اهالی بوده است (دانشنامه تهران، ۱۳۹۲، جلد دوم: ۱۹۶).

بنای تازه ساخت امامزاده غیبی دارای اتاقکی ۲۵ متری و گنبدی کوچک در شمال بیمارستان و در دامنه کوه زیر تخت سنگی بزرگ با فرسایش زیاد قرار دارد که برای مقابله سیلاب دره کوچک و ریزش صخره‌های کوه به‌طور مناسبی درختان کاج کاشته شده است. زمانی که در مکان‌های مختلف فرزندان آل محمد (ص) توسط حاکمان ستمگر به شهادت رسیدند یکی از بزرگوران در این مکان به شهادت رسید و بعدها سنگ قبر ایشان پیدا شده و به همین علت به امامزاده غیبی (ع) معروف است. کرامات فراوانی هم از این حضرت ذکر شده است (کتیبه ورودی امامزاده). اهالی معتقد هستند که امامزاده‌ای در آنجا به خاک سپرده شده است و در گذشته برای برآمدن حاجاتشان از شیب کوه بالا می‌رفتند و در آنجا شمع روشن می‌کردند. با پرسش و تحقیق از کارکنان قدیمی بیمارستان و اهالی محله درخت

تصویر ۵ و ۶ سفال‌های تاریخی در محوطهٔ سیمین قلعه دارآباد

مسجد جامع دارآباد
 مسجد جامع دارآباد در خیابان پور ابتهاج کوچک مسجد جامع واقع شده است، در دامنهٔ جنوبی محله و در شیب به نسبت تند قرار گرفته و سه در ورودی دارد. با چندین پله به درب شمالی و غربی آن می‌رسیم که بنای آن به اواخر قاجار بازمی‌گردد. در سوم در قسمت جنوب و ورودی مسجد تازه‌ساخت است که نمای امروزی دارد.

موزهٔ طبیعت و حیات وحش ایران
 از غنی‌ترین موزه‌های تاریخ طبیعی ایران، واقع در محلهٔ دارآباد، خیابان کوهپایهٔ سوم است. این موزه که پیش از انقلاب اسلامی ایران کاخ بیلاقی فاطمه، خواهر محمدرضا شاه پهلوی بود و مساحت ۱۲۰۰۰ متر مربع دارد (دانشنامه تهران، ۱۳۹۲، جلد دوم: ۱۵۸). این تپه در ۲۷.۷۳.۵۱ طول جغرافیای و ۳۰.۴۷.۳۵ عرض جغرافیای

چنار امروز وجود ندارد و اهالی از درخت توت تنومند و کهنسال در حیاط مسجد جامع یاد می‌کنند، وجود صخرهٔ ستبر و برجی شکل نشان مکان امامزاده بوده است و در پوشش درختکاری دامنهٔ کوه پوشیده شده است.

گلزار شهدای دارآباد

گلزار شهدا و گورستان قدیمی دارآباد در جنوب شرقی محله با مساحت حدود ۳۰۰۰ مترمربع بین سیمین قلعه و کاخ مظفری و امامزاده غیبی در یک جهت قرار گرفته است. در گورستان سنگ قبری کهن‌تر از یک قرن اخیر مشاهده نشده است و به احتمال به علت شیب و خانه‌های پایین دست آن سال‌هاست که تدفینی در آن انجام نمی‌شود درحالی‌که چندین گورستان در شمیران اجازه تدفین اهالی بومی را می‌دهند.

تصویر ۷. پلکان فضای سبز در دامنه شرقی سیمین قلعه

ایجاد پارک‌های خطی در کناره‌های رود (بوستان ساحلی دارآباد) توانسته ساماندهی خوبی انجام دهد. نوسازی بدون اندیشه، عدم آشنایی و ضعف قانونی میراث فرهنگی باعث صدمات جبران‌ناپذیری به محوطه‌های تاریخی شمیران شده است. ورود شورای شهر، نهادهای غیر دولتی و سرای محله‌ها می‌تواند توجه به منظرهای فرهنگی و تاریخی شمیران را بازتعریف کند. بدین منظور باید در کنار بالا بردن استاندارد زندگی شهری رویکرد حفاظت از هویت فرهنگی شکل گیرد و با کاوش، بازسازی، تعیین عرصه و حریم، تخریب سازه‌های غیرمرتبط و ایجاد یک موزه از آثار فرهنگی شمیران مانند تپه قیصریه در سیمین قلعه بنیان نهاده شود.

سیمین قلعه تنها محوطه‌ای با دارا بودن سفال‌های تاریخی در شرق شمیران تا به امروز است. پس قلعه شمیران نیز با شواهد تاریخی در مرکز و رود دره سولقان با محوطه‌های اشکانی در غرب از این جمله‌اند که با لایه‌نگاری تپه می‌توان به پرسش‌های فراوانی از پراکنش و ارتباط

در ارتفاع ۱۷۶۰ متری از سطح دریا و نسبت به زمین‌های اطراف اختلاف ارتفاعی بین ۲۰ تا ۴۰ متر با وسعتی حدود ۲ هکتار در جنوب غربی دهانه دره دارآباد قرار دارد. از سمت شمال به خیابان پورابتهاج، غرب به خیابان سبازی، جنوب به مجموعه‌های مسکونی آجودانیه و شرق جاده نیمه‌کاره و تپه سیمین قلعه منتهی می‌شود. بر تپه علاوه بر نمایشگاه و ساختمان‌های متعدد موزه، به تازگی ساختمان بزرگی با نام هیومن پارک احداث شده است.

برآیند

دارآباد با داشتن بسترهای گردشگری طبیعی و فرهنگی منحصربه‌فرد و چهارمین دره پررفت‌وآمد شمیران از نظر کوهپیمایی و طبیعت‌گردی دارای آب و هوای مناسب، آثار فرهنگی دوره قاجار کاخ مظفری، امامزاده غیبی، مسجد جامع دارآباد، موزه طبیعت و حیات وحش ایران و از همه مهم‌تر تپه سیمین قلعه است. فعالیت‌های شهرداری با فضاسازی و آزادسازی روددره‌ها و

تصویر ۸. کاخ مظفری

محوطه‌های پیش از تاریخ حوزه شمیران از جمله تپه قیطریه، تپه لویزان و دشت تهران پاسخ داد. با توجه به مدیر توانا و تاریخ‌شناس بیمارستان مسیح دانشوری می‌توان امید داشت اطراف محوطه امامزاده غیبی هم مورد گمانه‌زنی قرار گیرد و

کتاب‌نامه

- امیری، احمد، ۱۳۷۷، گزارش مقدماتی بازدید از سیمین قلعه دارآباد، پژوهشکده باستان‌شناسی.
- پاشنگ، مصطفی، ۱۳۹۶، نام‌های باستانی استان تهران، تهران، سورنا.
- حدیثی، طاهر؛ جعفرپور، ابراهیم، ۱۳۸۱، مشخصات طبیعی جبهه جنوبی البرز مرکزی با تأکید بر شرایط اقلیمی، تهران، انتشارات قلمستان با همکاری انتشارات پیک.
- جاهدی، لیلا، ۱۳۹۲، چهاردهم کارگاه نظریه‌های نو، نگاه نو به نیاشگاه آناهیتا دکتر فریدون آورزمانی، مجله نظر.
- ستوده، منوچهر، ۱۳۷۱، جغرافیای تاریخی شمیران، جلد یک، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- ستوده، منوچهر، ۱۳۷۴، جغرافیای تاریخی شمیران، جلد دوم، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- کریمان، حسین، ۱۳۸۵، قصران (کوهساران)، جلد ۱ و ۲، تهران، انتشارات انجمن آثار و مفاخر فرهنگی.
- معمد، احمد، ۱۳۹۰، جغرافیای کواترنر، تهران، انتشارات سمت.
- معمد، محسن، ۱۳۸۱، جغرافیای تاریخی تهران، تهران، مرکز نشر دانشگاهی.
- محرابیان، احمد رضا، و همکاران، ۱۳۸۴، تنوع گونه‌های گیاهی ناحیه کوهستانی اوین، درکه، مجله علوم محیطی ۷.
- موسوی بجنوردی، کاظم، ۱۳۹۲، دانشنامه تهران بزرگ، شمیرانات، جلد ۲، تهران، مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی.

“Contents”

Article

A Reconstruction of the Painted Chamber Ceiling at BaBa Jan Robert C. Henrickson, Persian translated by Niloofar Rezaei Naraghi	4
Mithra ii. Iconography in Iran and Central Asia Franz Grenet, Persian translated by Ashkan Garshasbi	16
Investigation and Introduction of Dam, Village of Qormesh Bukan Esmail Salimi & Mansour Mahmood Nezhad	26
Historical Geography of Shahnameh in Sassanian Era Mehdi Sharifian & Mohammad Vafaei Basir	46
Studying Islamic Architecture: Challenges and Perspectives Robert Hillenbrand, Persian translated by Hosein Sabri	65
The Provenance of Early Islamic Lustre Wares Jay D. Frierman, Frank Asaro and Helen V. Michel, Persian translated by Afhsin Aryanpour	85
Succor among People of Gholivand Tribe in Ilam, Case Study: Gadmeh Tribe Ali Nourolahi	101
Simin Ghaleh (Castle) of Darabad Mohsen Masomzadeghan	135

Critique and Book Review

Review of Nishapur Revisited: Stratigraphy and Ceramics of the Qohandez Saeid Baghizadeh	146
--	-----

Reports

Memorandum of Dr Firouz Bagherzadeh	155
Memorandum of Dr Fakhri Daneshpour Parvar Niloofar Ehteshami	161
The return of 1783 Achaemenid Tablets to Persia	166

ایران ورجاوند

| Iran-e Varjavand (Glorious Persia) |
| Persian Journal Of Iranain Studies |
| Vol. 2, No.2, Spring & Summer 2019 |

Concessionaire, Manager in Charge
and Editor-in-chief:

| Dr Shahin Aryamanesh |

Managing Editor: **Houshang Rostami**

 Tehran, Iran, Post box: 14515-569
 www.iranvarjavand.ir
 Iranvarjavand@hotmail.com
 +98 9395969466

All rights reserved. No part of this
publication may be reproduced,
stored in a retrieval system or trans-
mitted in any form or by any means,
electronic, mechanical, photocopy-
ing, recording or otherwise, without
prior permission in writing, form the
publisher.

With Contributions by

| Tisaphemes Archaeological Research Group |

Persian Journal of Iranian Studies | Vol. 2 | No. 2 | Spring & Summer 2019

ایران
ورجاوند

Iran-e Varjavand
(Glorious Persia)

- ◆ Simin Ghaleh (Castle) of Darabad
- ◆ The Provenance of Early Islamic Lustre Wares
- ◆ Mithra, Iconography in Iran and Central Asia
- ◆ Historical Geography of Shahnameh in Sassanian Era
- ◆ Studying Islamic Architecture: Challenges and Perspectives
- ◆ A Reconstruction of the Painted Chamber Ceiling at BaBa Jan
- ◆ Investigation and Introduction of Dam, Village of Qormesh Bukan
- ◆ Review of Nishapur Revisited: Stratigraphy and Ceramics of the Qohandez
- ◆ Succor among People of Gholivand Tribe in Ilam, Case Study: Gadmeh Tribe